

**INVENTARIS
VAN HET ARCHIEF
VAN DE
VERENIGING DE FRIESCHE ELF STEDEN**

1909-1985 (2000)

B.H. de Vries

**Ryksargyf
Leeuwarden
2000**

INLEIDING.

1. Elfstedentochten en de vereniging.

Over de Elfstedentochten is veel gepubliceerd: zo bevat de systematische catalogus van de Provinciale Bibliotheek van Friesland 80 titels van boeken; kranten- en tijdschriftenartikelen zijn er bij honderden! Om die reden kan op deze plaats worden volstaan met het vermelden van slechts de belangrijkste feiten over de tocht en de organisatie.

De aanleiding voor de oprichting van de vereniging was de volgende. In 1909 werd de eerste georganiseerde Elfstedentocht uitgeschreven door de Friesche Ijsbond. Dit gebeurde op aandringen van de bekende sportman Pim Mulier. Toen de advocaat en krantenuitgever mr. Mindert Hepkema aan de tocht wilde deelnemen, werd hij geweigerd omdat hij zich te laat had aangemeld. Zijn teleurstelling was zó groot, dat hij, samen met een aantal andere schaatsliefhebbers, besloot zelf een vereniging op te richten die de tocht zou gaan uitschrijven. Daarmee werd in 1909 de Vereniging de Friesche Elf Steden geboren. De vereniging heeft sindsdien 14 tochten georganiseerd. Aanvankelijk bedroeg het aantal deelnemers slechts enkele honderden per tocht. Vanaf 1940 schreven zich echter steeds grotere aantallen schaatsers in. Het bestuur en met name voorzitter Hepkema heeft er alles aan willen doen om de tochten zo goed mogelijk te laten verlopen. Zijn zoon J.T.M. Hepkema heeft zich tijdens zijn onderduiktijd beziggehouden met het opzetten van een draaiboek dat later uitstekend van pas kwam. Ten behoeve van een verdere verbetering heeft men in 1947 uitgebreide enquêtes gehouden onder de deelnemers. De respons was toen zeer groot; veel uitgevallen deelnemers verklaarden een volgende tocht opnieuw te willen rijden.

De aandacht van particulieren en de media voor de Elfstedentocht nam in de loop der tijd steeds meer toe. Het bestuur zag het belang van een goede P.R. al vroeg in. Reeds in 1934 werd een film vertoond met opnamen van de tochten van 1929 en 1933. In 1947 werd eveneens een film over de Elfstedentochten vervaardigd, nu door fotograaf B. Tromp te Sneek. Behalve deze films werden veel foto's gemaakt. In het archief bevindt zich dan ook een fraaie verzameling foto's, die al verschillende keren voor publicaties zijn gebruikt. Interessant zijn ook de eigenhandige beschrijvingen van de tocht door een aantal deelnemers. Deze egodocumenten geven een aardig beeld van de ervaringen van deze schaatsers. Door het bestuur werden ook veel krantenartikelen verzameld. Het nieuws over Elfstedentochten werd zelfs in Russische en Chinese kranten afgedrukt.

Intussen is de Elfstedentocht een waar fenomeen geworden, een nationale happening waaraan ook bekende personen deelnamen. Eén van hen was prins Willem-Alexander, die in 1986 de toertocht volbracht. Ook buitenlandse schaatsers reden de tocht. Een bijzondere gebeurtenis was vele jaren eerder (1966), de oprichting van het monument "De Elfstedenerijder" te Leeuwarden. Op de sokkel zijn de namen van de winnaars gebeiteld.

Door de toename van het aantal schaatsers zag het bestuur zich gedwongen tot het professionaliseren van de organisatie. Zo werd het nodig geacht alle leden om legitimatie te vragen, vooral om te voorkomen dat er teveel zwartrijders zouden meerijden. Ter verdere regulering werden de statuten in de loop der tijd aangepast, vaak niet zonder stormachtige bijeenkomsten van de leden.

2. Het archief.

In het begin van 2000 werd het archief van de vereniging overgebracht naar het Ryksargyf. De omvang bedraagt ongeveer 7 strekkende meter. Het bestuurlijk archief beslaat de periode

1909-1985; de stukken die van na dat jaar dateren betreffen vrijwel alleen documentatie. Het recente materiaal, inclusief de ledenadministratie, berust nog bij de vereniging.

Tijdens de inventarisatie werd het duidelijk dat er hiaten waren. Zo ontbreken de notulen van bestuurs- en ledenvergaderingen uit de periode 1921-1942. De vraag is echter of deze regelmatig zijn bijgehouden. In een brief uit 1982 schreef J.T.M. Hepkema aan Elfstedentochtonne Fenno Schoustra dat met het aantreden van mr. K. Westerling als secretaris “vanaf 1942 ... er dan ook regelmatig correcte notulen (zijn) bijgehouden” (Brief, aanwezig in het familiearchief Hepkema).

Ook correspondentie uit de beginjaren en financiële administratie vóór 1941 ontbreken. Aangezien mr. M.E. Hepkema een belangrijk stempel op het bestuur drukte, is het niet verwonderlijk dat het familiearchief Hepkema veel stukken bevat die betrekking hebben op de vereniging. Deze stukken zijn vermeld in bijlage 2. Verder bevat het familiearchief Van Slooten documentatie die penningmeester H.G. van Slooten heeft verzameld. Hiervoor wordt verwezen naar bijlage 3.

Tijdens de voorbereiding van de inventarisatie is veel medewerking verstrekt door (in alfabetische volgorde) de heren G. de Haan (medewerker van het bestuur), drs. Joh. Lolkama (auteur van werken over de Elfstedentochten), S. Sikkens (oud-bestuurslid) en jhr. G.G. Witsen Elias (oud-secretaris). Op deze plaats wil ik hen bedanken voor hun inzet.

Tot slot wordt verwezen naar fotomateriaal, films en voorwerpen betreffende de verschillende Elfstedentochten dat bewaard wordt in het Eerste Friese Schaatsmuseum te Hindeloopen en Museum De Fryske Winter te Sneek.

3. Belangrijkste literatuur.

G. Blom, *Kleine encyclopedie van de elfstedentocht*. Hindeloopen, 2000. 5de druk.

Pieter de Groot, Henk van der Meulen en Willem Stegenga, *De Elfstedentocht 1909-1997*. Leeuwarden, 1997.

Johannes Lolkama, *De tocht der tochten. De complete Elfstedengeschiedenis vanaf 1740*. Amsterdam/Franeker, 1997.

Fenno Schoustra, *Elfstedentocht. De schaatsen scherp*. Leeuwarden, 1970, 2de druk.

ARCHIEFSHEMA VERENIGING DE FRIESCHE ELF STEDEN.

I. Stukken van algemene aard.

II. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen.

- A. Stukken betreffende het bestuur en de organisatie.
- B. Stukken betreffende de ledenadministratie en contacten met leden.
- C. Stukken betreffende contacten met andere organisaties.
- D. Stukken betreffende jubilea en reünies.
- E. Stukken betreffende de financiële administratie.
- F. Stukken betreffende Elfstedentochten.
  - 1. Algemeen
  - 2. Afzonderlijke tochten.

1909
1912
1917
1929
1933
1940
1941
1942
1947
1954
1956
1963
1985
1986
1997

3. Niet-doorgegane Elfstedentochten.

1924
1938
1952
1961
1971
1982, 1983
1991
1996

III. Documentatie

- 1. Uitsluitend over Elfstedentochten en de vereniging
- 2. Andere documentatie

INVENTARIS

I. STUKKEN VAN ALGEMENE AARD

1-5. Notulen van vergaderingen van het bestuur, met de leden en rayonhoofden, 1909-1921, 1942-1983, 1985. 3 delen en 2 omslagen.

1. 1909-1921.
2. 1942-1951.
3. 1951-1963; met achterin een lijst van besluiten, 1951-1961.
4. 1951-1958. 1 omslag.
5. 1963-1983, 1985. 1 omslag.

6. Presentielijsten van bestuurs- en ledenvergaderingen, 1954-1963. 1 omslag.

7-10. Stukken betreffende ledenvergaderingen, 1985-1997. 4 omslagen.

7. 1985. N.B. Foto's.
8. 1989; met een foto.
9. 1995, 1996. N.B. Foto's.
10. 1997. N.B. Foto's (afkomstig van H. Mostert) van de buitengewone vergadering waarop secretaris jhr. G.G. Witsen Elias afscheid nam.

11,12. Jaarverslagen, 1912, 1917, 1948-1996. 3 katernen en 1 omslag.

N.B. Het verslag van 1912 is in duplo.

11. 1912, 1917. 3 katernen.
12. 1948-1996.

13-19. Correspondentie, 1927-1989. 2 omslagen en 5 pakken.

13. 1927-1950. 1 omslag.
14. 1942-1949. 1 pak.
N.B. 1. Alfabetisch geordend op geadresseerde.
N.B. 2. Incompleet; letters A en B ontbreken, terwijl na letter L veel mist.
15. 1949-1957. 1 pak.
N.B. Alfabetisch geordend op geadresseerde, letters A-J.
16. 1949-1957. 1 pak.
N. B. Alfabetisch geordend op geadresseerde, letters K-Z.
17. 1952-1987, 1989. 1 omslag.
18. 1963-1985. 1 pak.
N.B. Geordend volgens een rubriekensysteem (rubrieken A-F).
19. 1963-1985. 1 pak.
N.B. Geordend volgens een rubriekensysteem (rubrieken G-Z).

II. STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN

A. Stukken betreffende het bestuur en de organisatie.

20. Statuten en stukken betreffende wijziging daarvan, 1909-1985 en z.d.. 1 omslag.
21. Stukken betreffende de organisatie van de vereniging, ca. 1960. 1 omslag.
22. Lijsten van bestuursleden en rayonhoofden, met vermelding van hun taken, 1963-1972 en z.d. 1 omslag.
23. Foto's van het bestuur en rayonhoofden, 1987. 1 omslag.
24. Foto's van het afscheid van enkele bestuursleden, 1989-1993 en z.d. 1 omslag.
25. Oorkonde behorende bij de uitreiking van de J.D. de Jong-penning aan S. Sikkens, verleend wegens zijn grote verdiensten voor de vereniging, 1991; afschrift. 1 stuk.
26. Foto's van de afscheidsreceptie van voorzitter ir. J.S. Sipkema, 1994. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv. nr. 184.

27. Foto's van een bezoek van het bestuur aan SHELL Pernis, ca. 1997. 1 omslag.
28. Sheets waarop het bestuur het beleid van de vereniging heeft uiteengezet, 1997. 1 omslag.

B. Stukken betreffende de ledenadministratie en contacten met leden.

29. Lijst van leden, 1941. 1 stuk.
30. Mededelingenbladen en exemplaren van de Elfstedenbrief, 1948, 1955, 1963, 1985-1998. 1 omslag.

N.B. Incompleet.

31. Lijst van in Friesland woonachtige leden, een gedicht en een lijst van personen die in aanmerking komen voor een gedenkboek, 1959. 1 katern.
32. Voorstel voor een regeling waarbij "veteranen" aan de tocht deelnemen, 1959. 1 stuk.
33. Circulaire over de aanmelding en inschrijving van leden; met bijbehorende stukken, 1982. 1 omslag.
34. Stukken betreffende de inschrijving van prins Willem-Alexander als lid van de vereniging, 1986. 2 stukken.
35. Statistiek van het aantal leden en het aantal potentiële deelnemers, verdeeld over de verschillende provincies, 1993. 1 stuk.

C. Stukken betreffende contacten met andere organisaties.

36-39. Stukken betreffende vergaderingen met andere organisaties op het gebied van de schaatssport, 1938-1983. 3 pakken en 1 omslag.

- 36. 1938, 1942.
- 37. 1943.
- 38. 1944.
- 39. 1946-1954, 1982-1983. 1 omslag.

40. Huishoudelijk reglement en balansen van de Friesche Ijsbond, 1955-1958. 1 omslag.

41. Stukken betreffende de opening van een expositie over de Elfstedentochten, gehouden te Ridderkerk, door voorzitter ir. J.S. Sipkema, 1993. 1 omslag.

N.B. 1. Met foto's.

N.B. 2. Het materiaal voor deze expositie was afkomstig uit de verzameling van fotograaf H. Mostert, die ook veel foto's aan de vereniging leverde van de verschillende tochten en bijeenkomsten.

D. Stukken betreffende jubilea en reünies.

42. Foto's en menukaart van het 25-jarig jubileum, 1934. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv. nr. 66.

43. Stukken betreffende de voorbereiding voor en de viering van het 50-jarig jubileum, 1958, 1959. 1 omslag.

N.B. Ter gelegenheid van het jubileum verscheen het boek van Fenno L. Schoustra, *Een halve eeuw elfstedentochten*. Leeuwarden, 1959. (Zie inv.nr. 178).

44. Lijst van uit te nodigen elfstedenwinnaars voor een reünie, ca. 1980. 1 stuk.

45. Foto's van reünies, 1993, 1995 en z.d. 1 omslag.

46. Foto's van een reünie van deelnemers aan de toertocht van 1963, te Leeuwarden, 1993. 1 omslag.

N.B. Vervaardigd door H. Mostert.

E. Stukken betreffende de financiële administratie.

N.B. Zie ook inv. nrs. 18 en 29.

47,48. Kasboeken, 1941-1971. 2 delen.

- 47. 1941-1948.
- 48. 1949-1971.

49. Bijlagen bij inv. nr. 48; 1942-1947. 1 omslag.

50. Verslag van de financiële -of kascommissie, 1942. 1 stuk.
51. Correspondentie met bijbehorende stukken, 1956, 1957. 1 omslag.
52. Lijst van bezittingen, ca. 1984. 1 stuk.
53. Financieel verslag, 1984/1985. 1 stuk.

F. Stukken betreffende Elfstedentochten.

1. Algemeen.

54. Routekaarten, eerste helft 20ste eeuw, 1958, 1985. 1 omslag.
55. Programma's voor deelnemers aan de tocht, ca. 1943-1963. 1 omslag.

N.B. Hierbij een programma van de afgelaste tocht van 1961.

56. Stukken betreffende contacten met rayonhoofden, 1947-1986. 1 pak.

N.B. Geordend per rayon.

57. Inventaris van de aanwezige kantoorbenodigheden, controlekaarten, insignes en armbanden, 1947, 1948. 2 stukken.
58. Stukken betreffende de verlening van oorkonden aan deelnemers die de tocht meerdere keren hebben uitgereden, 1947-1985. 1 pak.
59. Lijst van materialen met draaiboek, ca. 1950. 1 stuk.
60. Rapporten betreffende de start en finish van de tocht, 1951, ca. 1956. 1 omslag.
61. Instructies voor de rayonhoofden en controleurs, ca. 1954, 1969. 1 omslag.
62. Draaiboeken, ca. 1955, 1984 en z.d. 1 omslag.
63. Wedstrijd- en dopingsreglementen, 1980. 1 omslag.
64. Stukken betreffende de eventuele aanschaf van een pontonbrug te leggen over het Van Harinxmakanaal te Leeuwarden, 1983. 1 omslag.

2. Afzonderlijke tochten.

- 1909.

N.B. Deze tocht werd georganiseerd door de Friesche IJsbond.

65. Foto van een deelnemersbewijs, 1909. 1 stuk.

66. Album met foto's van de tochten van 1909, 1912, 1917, 1929, 1933; met een opname van het diner gehouden ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum, 1934. 1 deel.

67. Krantenknipsels, 1909-1912, 1917, 1928. 1 pak

- 1912.

N.B. Zie ook inv. nrs. 66 en 67.

68. Lijsten van deelnemers, 1912; afschriften, z.d. 1 omslag.

- 1917.

N.B. Zie ook inv. nrs. 66 en 67.

69. Foto van een groep schaatsers die de tocht heeft volbracht, 1917. 1 stuk.

N.B. De foto is één dag na de tocht in een atelier gemaakt.

70. Lijsten van deelnemers, 1917; afschriften, z.d. 1 omslag.

- 1929.

71. Foto's, 1929. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv.nr. 66.

72. Lijsten van deelnemers, 1929; afschriften, z.d. 1 omslag.

73. Aantekeningen betreffende de Elfstedentocht van 1929, van de hand van de winnaar Karst Leemburg, onder de titel "Gedenkboek", 1929. 1 stuk.

N.B. Een andere versie van dit verslag wordt bewaard in het Eerste Friese Schaatsmuseum te Hindeloopen.

74. Krantenknipsels, 1929. 1 pak

- 1933.

75. Foto's, 1933. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv. nr. 66.

76. Krantenknipsels, 1933, 1934. 1 pak.

77. Tekst van een gedicht op de tocht, 1933. 1 stuk.

- 1940.

78. Lijsten van deelnemers, gedeeltelijk met vermelding van doorkomsttijden, 1940. 1 omslag.
79. Stukken betreffende contacten met de plaatselijke controleurs, 1940. 1 omslag.
80. Stukken betreffende contacten met verschillende gemeentebesturen, 1940. 1 omslag.
81. Lijsten van weerberichten, ontleend aan krantenberichten, 1940. 1 omslag.
82. Foto's, 1940. 1 omslag.
83. Album met foto's van de tochten van 1940 en 1941. 1 deel.
84. Verslag van de tocht van de hand van deelnemer P. Beers, 1940. 1 stuk.
85. Krantenknipsels, 1940. 1 pak.
86. Stukken betreffende het verrichte onderzoek naar onregelmatigheden, gepleegd door deelnemers, 1940. 1 omslag.
- 87,88. Correspondentie met deelnemers in verband met geconstateerde onregelmatigheden tijdens de tochten, 1940-1942. 2 pakken.

N.B. Alfabetisch geordend per deelnemer.

87. A-L.
88. M-Z.

- 1941.

89. Lijsten van deelnemers, met vermelding van doorkomsttijden, 1941. 1 omslag.
90. Tijdschriftartikel, 1941. 1 stuk.
91. Foto's, 1941. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv. nr. 83.

92. Krantenknipsels, 1941. 1 pak.

- 1942.

93. Lijsten van deelnemers, 1942. 1 omslag.
94. Notitie betreffende de organisatie van de start, [1942]. 1 stuk.
95. Verslagen van de tocht door verschillende deelnemers, 1942. 1 omslag.
96. Foto's, 1942. 1 omslag.

97. Album met foto's van de tochten van 1942, 1947, 1954 en opname van 1955. 1 deel.
98. Elf-steden Courant, uitgegeven door de vereniging, 1942. 1 stuk.
99. Krantenknipsels, 1942. 1 pak.
100. Krantenartikelen waarin kritiek wordt gegeven op de tocht en waarin nadelige gevolgen voor vele rijders aan de orde worden gesteld, 1942. 1 pak.
101. Stukken betreffende contacten tussen het bestuur en medici over de nadelige gevolgen voor vele rijders en hoe dat voorkomen had kunnen worden, 1942. 1 omslag.
102. Teksten van gedichten op de tocht, 1942. 1 omslag.
103. Stukken betreffende contacten tussen het bestuur en diverse instanties over in de toekomst aan te brengen verbeteringen ten aanzien van de organisatie van de tocht, 1942, 1943. 1 omslag.

- 1947.

104. Aantekeningen betreffende de organisatie van de tocht, vermoedelijk van de hand van J.T.M. Hepkema, 1947. 1 omslag.
105. Lijsten van deelnemers, gedeeltelijk met vermelding van doorkomsttijden en opmerkingen van J.T.M. Hepkema, 1947. 1 omslag.
106. Circulaires waarin het bestuur besluit aan rijders die volgens de geldende reglementen moesten opgeven of te laat binnenkwamen, alsnog een Elfstedenkruisje te verstrekken, 1947. 2 stukken.
- N.B. Als verklaring werd opgegeven de barre weersomstandigheden.
107. Verslagen van de tocht door enkele deelnemers, 1947. 1 omslag.
108. Foto's van de Mercuriusfontein te Leeuwarden en van de tocht, 1947. 1 omslag.
109. Krantenknipsels, 1947. 1 pak.
- 110,111. Correspondentie met deelnemers in verband met geconstateerde onregelmatigheden, 1947-1948. 2 pakken.

N.B. Alfabetisch geordend per deelnemer.

110. A-B

111. M-Z; met enige retroacta vanaf 1942.

112. Stukken betreffende de enquêtes gehouden onder de deelnemers, 1947. 1 pak.

N.B. Deze werden gehouden naar aanleiding van het feit dat velen zich niet zouden hebben gehouden aan reglementaire bepalingen en omdat men de organisatie wilde

verbeteren.

113. Rapporten betreffende de wedstrijdrijders Joop Bosman, Klaas Schipper, Jeen Nauta, Jacob en Wierd Wijnia en enkele anderen, die tegen de reglementen zouden hebben gehandeld, 1947, 1948. 1 omslag.

- 1954.

114. Stukken betreffende de organisatie, met lijsten van benodigdheden voor de controleposten, [1954]. 1 omslag.

115. Oproepen van J.M. Kingma aan de controleurs om mee te doen aan de organisatie, 1954. 2 stukken.

116. Lijsten van deelnemers, 1954. 1 pak.

117. Lijst van in Franeker gepasseerde wedstrijdrijders, in volgorde van binnenkomst, 1954. 1 stuk.

N.B. Alleen de nummers van de rijders zijn genoteerd.

118. Foto's, 1954. 1 omslag.

119. Kranten- en tijdschriftenartikelen, 1954. 1 pak.

- 1956.

120. Lijst van benodigd materieel voor de controleposten, 1956. 1 stuk.

121. Lijst van deelnemers aan de wedstrijd, 1956. 1 stuk.

122. Lijst van aankomsttijden van de wedstrijdrijders, 1956. 1 omslag.

123. Album met foto's van de tochten van 1956 en 1963, met opname van 1961. 1 deel.

124. Kranten- en tijdschriftenartikelen, 1956. 1 pak.

- 1963.

125. Reglementen, 1961, 1963. 1 omslag.

126. Lijst van niet-wedstrijdrijders die de tocht hebben volbracht, 1963. 1 stuk.

127. Foto's, 1963. 1 omslag.

128. Foto's, 1963. 1 pak.

N.B. Zie ook in. nr. 123.

-- Film van de tocht, 1963.

N.B. Berust nog bij het bestuur; volgt later.

129. Krantenknipsels, 1963. 1 pak.

- 1985.

130. Weerkaarten, februari 1985. 1 omslag.

131. Blanco startbewijzen, 1985. 2 stukken.

132. Lijsten van wedstrijdrijders, [1985]. 1 omslag.

133. Stukken betreffende de organisatie van de tocht, 1985. 1 omslag.

134. Foto's, 1985. 1 omslag.

135. Dia's, 1985. 1 omslag.

136. Affiche met collage van foto's, 1985. 1 stuk.

137. Krantenknipsels met fanmail, 1985. 1 pak.

138. Krantenartikelen, 1985. 4 dozen.

139. Krantenartikelen uit buitenlandse bladen, 1985. 1 omslag.

140. Diverse publicaties in tijdschriften en andere media betreffende de Elfstedentocht van 1985. 1 pak.

- 1986.

141. Weerkaarten en weerrapporten, 1986. 1 omslag.

142. Stukken betreffende de organisatie van de tocht, 1986. 1 omslag.

143. Luchtfoto's van het traject met kaartje en lijst van gefotografeerde plaatsen, 1986. 1 deel.

144. Foto's van de wedstrijd en van de toertocht en de voorbereidingen daarvoor, 1986. 1 omslag.

145. Affiche met collage van foto's, 1986. 1 stuk.

146. Kranten- en tijdschriftartikelen, 1986. 2 dozen.

147. Brieven ingekomen van zwartrijders, 1986. 1 omslag.

148. Brieven ingekomen van diverse personen waarin zij onder meer reageren op de deelname van prins Willem-Alexander, 1986. 1 omslag.

- 1997.

149. Flap-overbladen, 1997. 1 rol.
150. Krantenartikelen betreffende de voorbereiding van de tocht, 1996. 1 omslag.
151. Perskaarten en bewijs van doorgang, 1997. 1 omslag.
152. Kaarten met het opschrift "Dienst", 1997. 1 omslag.
153. Krantenartikelen, 1997. 2 dozen.
154. Foto's van de tocht, afkomstig van H. Mostert en anderen, 1997. 1 omslag.
155. Affiche met collage van foto's, 1997. 2 stukken.

N.B. In duplo.

3. Niet doorgegane tochten.

- 1924.

156. Circulaire van het bestuur over de te houden Elfstedentocht op 12 januari 1924, 1923. 1 stuk.

- 1938.

157. Krantenknipsels, 1938, 1939. 1 pak.

- 1952.

158. Stukken betreffende de aanvraag van benodigdheden voor de controleposten, 1952. 1 omslag.

- 1961.

N.B. Zie ook inv. nr. 55.

159. Krantenknipsels, 1961. 1 ordner.

- 1971.

160. Foto's van een oefening voor de plaatsing van een pontonplaatbrug, uitgevoerd door de 105 Plaatbrugcompagnie onder bevel van majoor H. Bakker, waarbij leden van het bestuur aanwezig waren, 1971. 1 omslag.

- 1982, 1983.

161. Stukken betreffende de voorbereidingen voor de tochten, 1982, 1983. 1 omslag.

162. Krantenartikelen, 1982, 1983. 1 pak.

- 1991.

163. Foto's van de loting, 1991. 1 omslag.

164. Krantenartikelen, 1991. 1 pak.

165. Foto's van het ruimen van sneeuw door de ijswegencentrale op het traject bij Hindeloopen, winter 1990-1991, vervaardigd door H. Mostert. 1 omslag.

- 1996.

166. Weerrapporten; met bijbehorende stukken, 1996. 1 omslag.

167. Folders en kopieën van de advertentie waarin het bestuur melding maakt van het niet doorgaan van de tocht en iedereen bedankt, 1996. 1 omslag.

III. DOCUMENTATIE

1. Uitsluitend over Elfstedentochten en de vereniging.

168. Teksten van gedichten op de Elfstedentocht, gereden door een zestal personen in 1895; fotokopie. 1 omslag.

169. M. Hoekstra Azn., *De historische Elfstedentocht van 2 januari 1909*. Z.pl., 1909. Heruitgave, Leeuwarden, z.j. [1986]. 1 deel.

170. *De eerste 25 jaren Friesche Elfstedentochten Vereeniging*. Heerenveen, 1934. 1 deel.

171. Reproducties van foto's opgenomen in het gedenkboek van 1934 (inv. nr. 70). 1 omslag.

172. Jef Last, *Elfstedentocht*. Amsterdam, 1941. 1 deel.

N.B. Afkomstig uit het bezit van mr. M.E. Hepkema.

173. *50 Jaar Elfstedentochten*. Z.pl., 1941. 1 deel.

174. M.E. Hepkema, *De historie der Elfstedentochten*. Z.pl., z.j. 1 omslag.

N.B. Incompleteet.

175. Diverse aantekeningen over Elfstedentochten, verzameld door J.T.M. Hepkema en anderen, ca. 1943, 1963. 1 omslag.

176. Tekst van een interview met mr. M.E. Hepkema, 1947. 1 stuk.

177. Krant met foto's van de tochten en deelnemers van 1909-1954. 1 stuk.

178. Fenno L. Schoustra, *Een halve eeuw elfstedentochten*. Leeuwarden, 1959. 1 deel.

N.B. Gedenkboek, geschreven in opdracht van de vereniging.

179. Special van 't *Kleine Krantsje*, gewijd aan de Elfstedentochten, 1966. 1 katern.
180. Fenno Schoustra, *Elfstedentocht. De schaatsen scherp*. Leeuwarden, 1970. 1 deel.
181. *Zes maal 200 km geschaatst en geschreven door Abe de Vries*. Z.pl., [1977]. 1 katern.

N.B. Abe de Vries was één der winnaars van de wedstrijd van 1933.

182. Pieter de Groot, Henk van der Meulen, Willem Stegenga, *De Elfstedentocht 1909-1985. de complete Elfstedengeschiedenis!* Leeuwarden, 1985. 1 deel.
183. Willem de Haan, *Myn tocht*. Bolsward, 1987. 1 deel.

N.B. Met opdracht waarin de schrijver het boek aan het bestuur van de vereniging aanbiedt.

184. Henk van der Meulen (red.), *Dank zij Jan Sipkema*. Leeuwarden, 1994. 1 deel.

N.B. Dit liber amicorum is door de vereniging uitgegeven ter gelegenheid van het terugtreden als voorzitter van ir. J.S. Sipkema.

185. *Friesche Elfstedentocht 1985*. Uitgave firma Gestetner, 1985. 1 deel.
186. Tekst van een lied getiteld "Alvestêdentocht", van de hand van Gerda A. Deenik, 1985. 1 stuk.
187. *Elfstedentocht 1985*. Uitgave Friese Pers, Leeuwarden, 1985. 1 deel.
188. *Elfstedentocht 1986*. Uitgave Friese Pers, Leeuwarden, 1986. 1 deel.
189. Ankje Dijkstra, *De Elfstedentocht. De organisatie en de effecten van de 13^e en 14^e Elfstedentocht*. Scriptie, 1986. 1 deel.
190. *Friesche Elfstedentocht 1986*. Uitgave firma Gestetner, 1986. 1 deel.
191. Diverse foto's, 1976-ca. 1990. 1 omslag.
192. G.G. Witsen Elias, 34 jaar uit de geschiedenis van de "Friesche Elf Steden", in: *Fryslân*, 4 (1998), nr. 3, p. 5-7; fotokopie. 1 stuk.
193. Gosse Blom, *Kleine encyclopedie van de elfstedentocht*. Hindeloopen, 2000. 5de druk.

- Andere dokumentatie.

194. G.W.A. van Laer, *Gedenkboek van den Koninklijken Nederlandschen Schaatsenrijdersbond bij het vijftig-jarig bestaan*. Z.pl., 1932. 1 deel.

N.B. Afkomstig van mr. M.E. Hepkema.

195. Foto's van andere schaatswedstrijden en personen, 1940 en z.d. 1 omslag.

N.B. Hierbij een foto van mr. B.Ph. baron van Harinxma thoe Slooten, die in 1945 is omgekomen.

196. *Dagboek voor de H.B.S. 1941-1942*, met hierin een artikel van R. Brolsma onder de titel "De Fryske Alvestêddetocht", 1941. 1 deel.

197. *Wedstrijdreglement van den Nederlandsche Schaatsenrijdersbond*, 1942. 1 deel.

198. *Handleiding voor het hardrijden op de schaats. Z.pl.*, 1943. 1 deel.

199. Diverse krantenknipsels, 1937-1999. 1 pak.

200. J.P. Wiersma (red.), *De schaatssport in Friesland*. Leeuwarden, 1948. 1 deel.

N.B. Afkomstig van J.T.M. Hepkema, zoon van de voormalige voorzitter mr. M.E. Hepkema, die het voor de vereniging heeft ontvangen.

201. *De Fontein* (jaarboek), waarin een artikel over de Elfstedentocht, 1948. 1 katern.

202. *Het Friesche weidegebied. Deel 1. De Elfstedentocht. Instructieboekje no. 7 "Nederlandsche Onderwijs Film"*. ca. 1955. 1 katern.

203. E. Visser, *Alvestêddekoarts. Fleurich famylje-spul yn trije bidriuwen*. Leeuwarden, 1959. 1 deel.

N.B. Door de schrijver als blijk van waardering voor het werk van de vereniging, aan het bestuur aangeboden.

204. Tijdschrift *Vizier*, waarin een artikel over de Elfstedentochtwinnaars, 1959. 1 katern.

205. H. Kroes, *Natuurijs in relatie tot de schaatssport*. Bozum, 1982. 1 deel.

206. Verslag van proefnemingen op een al dan niet versterkte ijsplaat door de Technische Hogeschool te Delft, 1983. 1 stuk.

207. Dia van een Elfstedenkruisje, 1985. 1 stuk.

208. Wijnanda J. Willemse, *Met transformatie-management op glad ijs? Een studie naar het succes van de organisatie van de Elfstedentocht*. Amsterdam, 1987. 1 deel.

209. Foto's van prijzen, 1988 en z.d. 1 omslag.

210. Foto van oud-bestuurslid H.G. van Slooten en S. van Tuinen bij de opening van het Schaatsmuseum te Hindeloopen, 1988. 1 stuk.

211. Folders betreffende de Elfstedentocht, ca. 1970, ca. 1990. 1 omslag.

N.B. In het Duits en Engels.

212. Wiebe Blauw, *Friese schaatsenmakers*. Franeker, 1994. 1 deel.

213. Blanco oorkonden voor deelnemers die de tocht 5 en 6 maal hebben volbracht, 1986 en z.d. 2 stukken.

214. Foto's van pagina's uit de publicaties van K. Sikkema, *Zwerven op de schaats door Friesland* en van jhr. J.W.J. Witsen Elias, *Kris-kras door Friesland*, ongedateerd. 1 omslag.

215. Logo's, ongedateerd. 2 stukken.

216. Tekst van de stellingen behorende bij het proefschrift van F.B.Bakels, *Ontbinding van wederkerige overeenkomsten*, waarin hij pleit voor toelating tot lid van de vereniging na het verdedigen van een een dissertatie, ongedateerd. 1 stuk.

217. Blanco controlekaarten, z.d. 2 stukken.

218. Insigne van een rayonhoofd, z.d. 1 stuk.

219. Blanco stembiljetten, z.d. 1 omslag.

220. Blanco startbewijzen, 1992. 1 omslag.

221. *Fries voor Elfstedenrijders*. Z.pl., ca. 1985. 1 katern.

Niet-archivalia.

222. Hesje van een controleur. 1 stuk.

BIJLAGE 1

Lijst van bestuursleden

Ontleend aan gegevens in het archief en aan de volgende publicaties:

Fenno L. Schoustra, *Elfstedentocht. De schaatsen scherp*. Leeuwarden, 1970, 2de druk.

Johannes Lolkama, *De tocht der tochten. De complete Elfstedengeschiedenis vanaf 1740*. Amsterdam/Franeker, 1997.

Voorzitters

1909-1947	Mr. M.E. Hepkema
1948-1951	J.M. Kingma
1951-1952	Ir. H.M. Geerts
1952-1958	A.E. Hannema
1958-1969	J.L. Hoogland
1968-1984	Drs. J.R. Kuperus
1984-1994	Ir. J.S. Sipkema
1994-	Ir. H. Kroes

Secretarissen

1909-1910	F.A. van Heijst
1910-1932	Mr. D. van Welderen baron Rengers
1932-c. 1942	B. Bruinsma
1947-1948	Mr. K. Westerling
1948-1951	T. Venstra
1951-1958	Mr. M. Cuperus
1958-1963	Dr. D. Lolkema
1963-1997	Jhr. G.G. Witsen Elias
1997-	H. Dijkstra

Penningmeesters

1910-1929	Y. van Slooten
1929-1946	J.M. Kingma
1946-1983	H.G. van Slooten
1984-c.1990	Ir. O. Wijnstra
c.1990-	Ir. J.C. van Winkelen

BIJLAGE 2

STUKKEN BETREFFENDE DE VERENIGING EN BETREFFENDE
ELFSTEDENTOCHTEN, AANWEZIG IN HET FAMILIEARCHIEF HEPKEMA.

1. Stukken, aanwezig in het persoonlijk archief van mr. Mindert Evert Hepkema en zijn vrouw.

Mr. Mindert Evert Hepkema (Nijehaske 1881 – Leeuwarden 1947) was gehuwd met Anna Maria Kijlstra (Drachten 1891 - Leeuwarden 1959).

- Stukken betreffende functies en lidmaatschappen: voorzitter Vereniging De Friesche Elf-steden.

In 1909 was hij reeds voorzitter van het voorlopige bestuur (zie convocatie 1909).

--- Convocatie voor belangstellenden om de vereniging "De Friesche Elf-steden" te steunen, 1909. 1 stuk.

--- Statuten van de vereniging "De Friesche Elf-steden", 1909. 1 katern.

--- Controlekaart voor de deelname aan de Elf-stedentocht, 1912; met bijbehorend speldje, 1912. 2 stukken.

--- Stukken betreffende activiteiten van de vereniging; met bijbehorende stukken, 1912-1942. 1 omslag.

N.B. Hierin bevindt zich een tafelschikking van het diner, gehouden tijdens het jubileum in 1934.

--- Lidmaatschapskaarten van mr. M.E. Hepkema, 1919, 1928. 2 stukken.

--- Correspondentie met de bekende sportman en schaatsenrijder Willem Johan Herman Mulier (Pim Mulier), 1934-1947, met bijbehorende krantenartikelen, 1929-1935. 1 omslag.

--- Rekening-courant met de Elf-stedenvereniging; met bijbehorende stukken, 1939-1947. 1 omslag.

N.B. De drukkerijen van het Leeuwarder Nieuwsblad en het Leeuwarder Nieuwsblad verzorgden veel drukwerk voor de vereniging.

--- Stukken betreffende de verzending van het jubileumboekje van 1934, 1939-1941. 1 omslag.

N.B. Het boekje werd gedrukt door het Nieuwsblad van Friesland.

--- Album, aangeboden aan mr. M.E. Hepkema ter gelegenheid van zijn 25-jarig voorzitterschap van de Elf-stedenvereniging, 1934. 1 deel.

N.B. Dit album wordt vermeld in de catalogus van de bibliotheek van zijn zoon, maar is niet aanwezig in het archief.

--- Stukken betreffende de mede-financiering van de Elf-stedentocht van 1940, 1940. 1 omslag.

--- Exemplaar van het "Nieuw Vermakelijk Elfstedenspel", 1940. 1 stuk.

--- Stukken betreffende het verstrekken van duplicaten van Elf-stedenkruisjes, 1940-1949. 1 pak.

N.B. De laatste correspondentie is afgewikkeld door J.T.M. Hepkema.

--- Stukken betreffende de verwerking van enquêtegegevens van 1942, 1943-1946; met draaiboek en armband. 1 omslag.

N.B. Grotendeels van de hand van J.T.M. Hepkema.

--- Stukken betreffende de organisatie en de evaluatie van de Elf-stedentocht, 1947. 1 omslag.

--- Stukken betreffende het doorlichten van de organisatie van de Elfstedentocht ten behoeve van het verbeteren daarvan in de toekomst, 1947, met retroacta, 1942. 1 omslag.

N.B. Hiervoor heeft J.T.M. Hepkema zeer veel werk verzet.

2. Stukken, aanwezig in het persoonlijk archief van Jacob Tjebbo Minderts Hepkema (Leeuwarden 1922-1994).

Stukken betreffende functies en diverse activiteiten.

Onofficieel waarnemend bestuurslid en lid Elf-stedenvereniging.

--- Stukken betreffende de organisatie van Elf-stedentochten, 1947-1989; met bijbehorende kranten en krantenartikelen. 1 pak.

--- Stukken betreffende de vertoning van films over de Elfstedentocht, 1947, 1948. 1 omslag.

N.B. Het Fries Scheepvaart Museum te Sneek beschikt over een film.

--- Stukken betreffende het leveren van commentaar door J.T.M. Hepkema op manuscripten over de Elfstedentocht, 1947-1950. 1 omslag.

--- Correspondentie met Fenno Schoustra over de Elfstedentochten, 1969-1986; met bijbehorende krantenartikelen. 1 omslag.

BIJLAGE 3

STUKKEN BETREFFENDE DE VERENIGING EN BETREFFENDE ELFSTEDENTOCHTEN, AANWEZIG IN HET FAMILIEARCHIEF VAN SLOOTEN.

- M. Hoekstra Azn., *De historische Elfstedentocht van 2 januari 1909*. 's-Gravenhage, 1909. 1 deel.
- IJ van der Schaaf, *De Elfstedentocht van Jan Ferwerda*, Leeuwarden, 1912. 1 omslag.
N.B. Fotokopie.
- Jaarverslagen, 1911/1912, 1912, 1913, 1917. 3 katernen en 1 omslag.
N.B. Het verslag van 1917 is een fotokopie.
- Plakboeken met krantenknipsels over de tochten van 1933, 1940, 1941, 1942, 1947, 1954 en 1956, 1961 (niet doorgedaan), 1963. 8 delen.
  - 1933.
  - 1940.
  - 1941.
  - 1942.
  - 1947.
  - 1954 en 1956.
  - 1961.
  - 1963.
- 2 krantenartikelen over de Elfstedentocht, z.d. 1 omslag.

